

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Бисера Вълева,
по процедура за заемане на академична длъжност „доцент“
в Област на висше образование 8. Изкуство
Професионално направление 8.2. Изобразително изкуство
(Теория на художествения образ)
Факултет по науки за образованието и изкуствата
СУ „Св. Климент Охридски“
Конкурсът е обявен в Държавен вестник бр. 20 от 08.03.2024 г.

В обявения в Държавен вестник (бр. 20 от 08.03.2024 г.) конкурс за „доцент“ по направление 8.2. Изобразително изкуство (Теория на художествения образ) за нуждите на ФНОИ, Софийски университет „Св. Климент Охридски“ се явяват двама кандидати – гл. ас. д-р Венцислава Христова Стоянова и д-р Розалия Георгиева Гигова. Те са представили за рецензиране хабилитационни материали с различен характер. Хабилитационният труд на гл. ас. д-р Венцислава Стоянова съдържа теоретични текстове, практико–приложни текстове, визуално-пластични работи с текстови концепции към различните отделени серии, цитати (както от публикуваните текстове, така и художествени произведения) и отзиви за реализираните художествени произведения. Д-р Розалия Георгиева Гигова е представила като хабилитационен труд монографията „Художникът Иван Пенков (1897-1957). Живот и творчество“, София, ISBN 978-954-9387-72-8 (296 стр., 112 черно-бели илюстрации), шестнадесет статии (приложени в списък), както и над двадесет цитирания в специализирани текстове у нас и в чужбина.

Кандидатката гл. ас. д-р Венцислава Христова Стоянова има продължителен педагогически стаж в областта на художественото образование. Във ФНОИ, СУ, педагогическата ѝ дейност започва като асистент (2017) и прераства в гл. асистент за основни дисциплини в специалности „Графичен дизайн“ и „Изобразително изкуство“. От постъпването си във ФНОИ тя преподава в дисциплините „Теория на художествения образ“ и „Рисуване и композиция“. От началото на 2016 г. работи като главен уредник, организатор и програматор в галерия „ЕТЮД“ в София. В периода 2016 – 2017 е технически сътрудник и

координатор на проекти в Център за неформално образование и културна дейност Алос. Гл. ас. д-р Венцислава Стоянова е активен участник в научно-изследователски проекти (финансирани по Фонд „Научни Изследвания“ на Софийския Университет „Св. Климент Охридски“). Тя също така е ръководител на различни уъркшопи с артистична насоченост в страната и чужбина (по покана на неправителствени организации, фестивали и др.)

Кандидатката има сериозна художествена биография. От прерастването си в гл. асистент до сега, тя е участник в 70 общи изложби и художествени форуми у нас и в чужбина. Като следствие на тази творческа дейност д-р Венцислава Стоянова е носител на номинация за графика от националната изложба „Пролетен салон“ в Габрово, 2023 г. В рамките периода 2019-2024 г. тя е автор на три самостоятелни изложби („Граници на трансформацията“, галерия „Алма Матер“ (СУ), София (15.12.2023 – 05.01.2024), „Гърпелив лабиринт“, галерия „Етюд“, София (30.11–14.12.2019), както и на една виртуална в сайта на ФНОИ: https://fnoi.uni-sofia.bg/artprojects/?page_id=1371)

Дисциплината „Теория на художествения образ“ е основна за създаването на специалностите „Изобразително изкуство“ и „Графичен дизайн“. Структурата на дисциплината обвързва теоретичния аспект в изкуството с визуалната му реализация. Гл. ас. д-р Венцислава Стоянова и като асистирац, и като титуляр, е създавала следните програми по дисциплината по семестри: като титуляр – Декоративно-абстрактни художествени форми – метаморфози (избираема, специалност „Изобразително изкуство“) – ОКС Бакалавър; Изкуството в музея – посещение на музеи и галерии (избираема, специалност „Изобразително изкуство“) – ОКС Бакалавър. Участвала е в актуализирането на съдържанието на учебни програми по следните дисциплини (на които към момента е титуляр) – Теория на художествения образ – I част (задължителна, специалност „Графичен дизайн“) – ОКС Бакалавър; Теория на художествения образ – I част (задължителна, специалност „Изобразително изкуство“) – ОКС Бакалавър; Теория на художествения образ – III част (задължителна, специалност „Графичен Дизайн“) – ОКС Бакалавър; Теория на художествения образ – III част (задължителна, специалност „Изобразително изкуство“) – ОКС Бакалавър; Символите в декоративно-приложните изкуства (избираема, специалност „Графичен Дизайн“) – ОКС Бакалавър.

Като асистирац преподавател е участвала в актуализирането на съдържанието на учебните програми по дисциплините – Теория на художествения образ – II част (задължителна, специалност „Графичен дизайн“) – ОКС Бакалавър; Теория на художествения образ – II част (задължителна, специалност „Изобразително изкуство“) – ОКС Бакалавър; Теория на художествения образ – IV част (задължителна, специалност „Графичен Дизайн“) – ОКС Бакалавър; Теория на художествения образ – IV част (задължителна, специалност

„Изобразително изкуство“) – ОКС Бакалавър; Семиотика и художествен синтез (задължителна, ОКС Магистър, Магистърска програма „Педагогика и пластичен код на визуалните изкуства“).

В този контекст хабилитационният труд на гл. ас. д-р Венцислава Стоянова се състои както от теоретични и теоретично-приложни текстове, така и от различни художествени произведения. В представените серии от художествени изложби, акции и инсталации (в галерийна и природна среда) са разпознаваеми няколко смислово-визуални принципа, обобщени от кандидатката като приноси. Изграждането на голяма част от композициите на базата на колажа определено прави работите на Венцислава Стоянова разпознаваеми и отличими. За хабилитация са представени няколко визуални цикъла, като обединени от колажа са циклите „ВЪЛНООБРАЗНИ ЛАБИРИНТИ“, „ДИНАМИЧНИ ОСТРИ СТРУКТУРИ“, „ЗАВРЪЩАНЕ У ДОМА“, „ФИГУРАТИВНИ СТРУКТУРИ“, РИСУНКИ на базата на голо тяло; ДИГИТАЛНИ ГРАФИКИ в серии „КРЪСТОПЪТИЩА“, „ЗАБЛУДЕНИ“, „СЪСТОЯНИЯ“, „INTUITIVE IMPRESSIONS“, серия „АРИАДНА“ и художествени инсталации 14 бр. разделени на такива в галерийни пространства и на инсталации в природна среда.

От цикъла „ВЪЛНООБРАЗНИ ЛАБИРИНТИ“ бих отбелязала сериите от колажи „Устрем“, 60/40 см, см. техника, хартия, 2019; „Гранично“, 4 x 50/50 см, см. техника, хартия, 2023; от цикъла „ДИНАМИЧНИ ОСТРИ СТРУКТУРИ“ особено интересните композиции „Вчерашен залез“, 100/60 см, см. техника, платно, 2022, както и „Защото нищо не се повтаря, но пък всичко е било и пак ще бъде“, 100/50 см, см. техника, платно, 2023. В работата „Вчерашен залез“ наративът липсва, а гамата е преобладаващо студена. Характерното геометризиране на картинното пространство от авторката е ясно различимо. Непокойните вътрешни съмнения, ирационални съжаления и вчерашни следи донякъде напомнят едновременно за началото на кубизма, без анализа на съществуващата форма или радостта от създаването на нова, и за експресивността на футуризма, без удобството на проследимия ритъм. Зрителят активно участва в разчитането на произведението, като открива лица и риби, вълнения, обърнати лодки с единствено малко платно-надежда. Емоционалното въздействие на работата донякъде напомня за романа „Пътешествие до края на нощта“ (Луи–Фердинан Селин) и затова перефразирам автора му, който казва, че „стоите там като обесен, над емоциите... Залезът е дошъл, връхлетял ви е, твърде е силен за вас...не ви се вярва да е възможно да се състои само от чувства“, защото вече никога нищо не е същото след края на вчерашния залез.

Представените колажни серии и дигитални графики материализират персоналния артистичен свят на Венцислава Стоянова, в който се смесват абстрактни и конкретни

елементи образувайки смислово – визуално единство. В него естествено съжителстват рисунки инспирирани от натурата и различни други елементи-заемки като хартия, туш-лави, отпечатъци и др.

Друга обемна част от хабилитационния труд на гл. ас. д-р Венцислава Стоянова са инсталациите. В тях есенциалните послания обвързани с теорията на художествения образ са в идентичен контекст с двуизмерните работи на авторката. Всички те са материализирана метафора, постигната чрез конкретността на обемните и плоскостни художествени форми, които взаимодействат с тримерното пространство.

Авторката експериментира с картинните елементите не като самоцелно натрупване на визуални форми, а като създаване на единство, на сплав от наслаганите смисли. Много интересна е инсталацията „Различни пътища“ (реализирана в галерийно пространство), в която са съпоставени конкретността на пощенските кутии с абстрактните форми на комуникационния поток. Авторката отбелязва, че „старите пощенски кутии са начална или крайна спирка по пътя на думите и посланията“. Те овеществяват отминалото, дългия път на споделеното, като символизируют връзката между хората, запечатаните емоции, възможността за опосредствена материална връзка. Дигиталното изображение, независимо от изходния обект – релсов път – материализира и времето, и скоростта. То е необходимият елемент за обединението и смисловото разчитане на инсталацията. Другите инсталации имат вариращи размери и са обвързани с различни философски аспекти на визуалния ансамбъл, са свързани с ракурса към категорията време. В инсталацията „ $3 \times 3 = 7$ “ са използвани геометрични символи като кръг, правоъгълник, спирала, чиито форми са и ажурени, и плътни. Градивният материал пясък донякъде разтваря формата и създава впечатление за интерференция на общата инсталационна визия и средата. За авторката това е един от начините да съвмести абстрактната идея за Времето и Любовта, чрез геометрични форми и построения. Инсталацията „Дантелата на Ариадна – в търсене на правилното решение“ е пример за интерпретация на една и съща идея в няколко материални реализации. И в инсталацията реализирана на морския бряг, и в дигиталните графики на д-р Венцислава Стоянова присъства червената нишка – връзка с мита и авторовото себепознаване. Емоционалното внушение, което в графиките разчита на ротацията, а в инсталацията на проекцията на лабиринта, според авторката се осмисля чрез това, че не всеки ще успее да убие Минотавъра, но би могъл да се завърне, следвайки оставените след себе си следи. За отбелязаните дотук произведения е актуален отделеният принос за изграждане (*извеждане*) на личен художествен почерк и изобразителен език, който спомага за физиономичност в областта на композицията и художествения изказ. Венцислава Стоянова оформя собствени конструктивни подходи при изграждането на пространствени художествени инсталации. Като персонална

тенденция е използването на изцяло site-specific подход, което я обвързва с особеностите на конкретното място за реализация на инсталация.

Като търсещ преподавател гл. ас. д-р Венцислава Стоянова използва различни средства и методи на преподаване чрез авторски презентационни материали и визуални ресурси. Като принос в хабилитационния ѝ труд считам създаването и актуализирането на учебните програми (отбелязани по-горе) в ОКС Бакалавър и ОКС Магистър на специалностите в Катедра Визуални изкуства. Актуализирането на програмите е особено важно, особено като активна нейна позиция за съчетаването на основни концепции от теорията и историята на визуалните изкуства с динамичните тенденции в областта на съвременното изкуство.

Реализираният ѝ дисертационен труд „Формообразуване и приложение на декоративно-абстрактните художествени форми в обучението по изобразително изкуство“ (научен ръководител проф. дн Лаура Димитрова) отразява личните ѝ артистични пристрастия и преподавателски принципи. В него се открояват два акцента – художествен и методически, като и двата участват активно в процеса на преподаване прилаган от нея за формиране на теоретични и художествени критерии у студентите, както и към насочване на творческото им мислене в посока на постмодерни интерпретации в изобразителното изкуство.

Като част от хабилитационния си труд гл. ас. д-р Венцислава Стоянова е приложила няколко теоретични текста, публикувани в различни академични и специализирани издания на изкуства. Те пряко се отнасят към тематиката на настоящия конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по „Теория на художествения образ“. В тези статии, студии и доклади предмет на изследване са аспектите в разбирането за визуалната образност (абстрактните образи), и нейната роля като градивен елемент във визуалните изкуства през различни етапи от развитието на човешката култура. В контекста на преподаването и възприемането на изобразителното изкуство в дисциплината „Теория на художествения образ“ авторката логично отразява и надгражда актуалните концепции и форми, свързани с изобразителното изкуство. Тя отстоява позицията, че обучението по изобразително изкуство е насочено не само към създаване на професионални художници, а по-скоро към натрупване и развиване на визуална култура и творческо мислене.

Кандидатката в конкурса д-р Розалия Гилова има респектираща биография в областта на историята на изобразителното изкуство. През 1999 г. тя се дипломира като магистър в специалност „Изкуствознание“ на Национална художествена академия „Н. Павлович“, София. Също там, но през 2004 г. придобива ОНС „доктор“ (05.08.04

Изкуствознание и изобразителни изкуства). В периода 2010–2012 г. тя се обучава и придобива образователно-квалификационна степен „магистър“ в Университет Комплутенсе, Мадрид, Испания, в департамента Съвременно изкуство, със специалност „Съвременно испанско изкуство“. Темата, с която тя се дипломира е „Испанско-български връзки в областта на изобразителното изкуство“.

Като пост-докторант д-р Розалия Гилова е последователна в своето развитие и интерес в областта на историята на изкуството и културологията. В периода 2004–2005 г., като реципиент на грант „Макс Ернст“ за изследователска дейност на Австрийското правителство, тя работи във Виенския университет, в департамент „Социална и културна антропология“ в пост-докторантски изследователски проект с тема „Антропология на материалната култура“ с научен ръководител проф. Томас Филитц. Още на следващата година, през 2006 г. до 2007 г. тя започва да работи в пост-докторантски проект с тема: Немско-български връзки в изкуството (20-те и 30-те години на ХХ в.), с научен ръководител: проф. Адам Лабуда. Проектът е следствие на грант на ДААД за академичен обмен за изследователска дейност в Университет Хумболт, Берлин. Д-р Розалия Гилова е участник в различни международни научни и образователни проекти като сътрудник и изследовател. През 2011 г. това е научният проект „Стампа“, с научен ръководител проф. Пилар Кабаниас, към Университета Комплутенсе, Мадрид; 2012 г. тя участва като лектор по история на изкуството, като организатор на учебно съдържание и като автор на културна програма в различни държавни културни центрове в Мадрид (държавен културен център „Волтурно“, държавен културен център „Алфредо Краус“, държавен културен център „Хосе Луис Лопез Васкес“). В периода 2003-2004 г. е сътрудник към научно-изследователски проект, поръчан от Европейската комисия (съвместно с френски и немски музеи). Между проектите може да бъде отличен състоялият се през 2004 г. кураторски проект „Художникът Иван Пенков (1897-1957), живот и творчество“, в Софийска градска художествена галерия. Този обмен проект представя изложба, посветена на творчеството на художника Иван Пенков (1897-1957) с куратори – Розалия Гилова, Аделина Филева, Весела Христова-Радоева и Мария Василева, няколко интервюта в различни медии, както и конференция в рамките на представяната изложба. През 2008 г. д-р Розалия Гилова участва в младежка научна конференция „Изкуство и контекст“ в Институт за изследване на изкуствата, БАН, с доклад на тема „Обединените цехове за мозайка и стъклопис Пул & Вагнер, Готфрид Хайнерсдорф в Берлин и творчеството на художника Иван Пенков“. През 2013 г., на изкуствоведските четения в Института за изследване на изкуствата, тя участва с доклад на тема „Един български студент в Мюнхенската художествена академия. Мюнхенският период в творчеството на художника Иван Пенков (1922/1923)“.

За участие в обявения конкурс д-р Розалия Гигова е представила монографията „Художникът Иван Пенков (1897-1957). Живот и творчество“, София, 2013, ISBN 978-954-9387-72-8 (296 стр., 112 черно-бели илюстрации), както и шестнадесет статии, като дванадесет от тях разглеждат проблематика от монографията в различен ракурс и обогатяват с детайли. Другите представени материали са по-скоро в културологичен и антропологичен аспект, свързани с различния, постмодерен прочит на традиционните ритуали (Contemporary Research on the White Cloth as a Ritual Item in the Bulgarian Wedding: Anthropological Approach, Folklore, Electronic Journal of Folklore, FB and Media Group of Estonian Literary Museum, Estonian Folklore Institute, 2014, 59; Anthropological Interpretation of the Meaning of Ritual Objects in the Contemporary Urban Wedding in Bulgaria, Journal of Ethnology and Folkloristics, University of Tartu, the Estonian National Museum and the Estonian Literary Museum, 2013, Vol7, No 1, 83-104.), като и статия за акварела на Пол Синяк от колекцията на музея „Квадрат 500“ („Пейзаж от Бокер“ на Пол Синяк“, Електронно списание LiterNet, 28.08.2015, No 8 (189) <http://litenet.bg/publish30/rozalia-gigova/pol-siniak.htm>).

Монографията е посветена на художника Иван Пенков (1897-1957), като авторката си поставя амбициозната задача да систематизира творчеството му „в широк исторически и културологичен аспект“ и да го ситуира в контекста на историята и теорията на българското и европейското изкуството.

Текстът впечатлява с проучването на различни аспекти от живота и творчеството на художника като неотделими компоненти. Изключително интересни са не само репродуцираните визуални примери, а и детайлите от дневника на художника. Те не само аргументират обемното му творчество, но са и необходими факти от най-новата ни история и социална действителност. Розалия Гигова подлага на стилистичен и иконографски анализ творбите на автора, акцентира върху мюнхенския му период, както и върху неизбежното влияние на немския експресионизъм върху творбите му. Текстът сериозно се фокусира върху връзките с немската култура, които Иван Пенков осъществява посредством работата си с две световно известни фирми за стъклопис и стъкло: „Обединените цехове за мозайка и стъклопис Пул & Вагнер, Готфрид Хайнерсдорф“ в Берлин и „Майерше Хофкунстанщалт“ в Мюнхен. В монографията са публикувани фотографии и проекти за стъклопис и мозайка на Иван Пенков от архива на Берлинската галерия в Берлин, които, както авторката отбелязва, „поради териториалната си отдалеченост от България те са останали трудно достъпни и поради това непубликувани и не са анализирани до сега от специалистите“.

Приносен е анализът на документалните снимки и оригиналните проекти от архива на театралния режисьор Хрисан Цанков, пазен в ЦДА, София. Много интересен и полезен в аспекта на историята на изкуството е анализът на проектите за множеството от произведения

на приложното и декоративно изкуство.

От статиите (антропологичния текст) „Contemporary Research on the White Cloth as a Ritual Item in the Bulgarian Wedding: Anthropological Approach, Folklore“, от 2014, е приносен на базата на събраните от д-р Розалия Гилова оригинални теренни материали и анализът им. Тя изследва бялото платно в съвременната градска българска сватба в антропологичен ракурс и аргументира тезите си с материали от личния си архив (фотоси). Напомняйки за изследванията на М. Елиаде (*Образи и символи* например) авторката акцентира върху *„платното като символ на плодородие и неговата защитна функция в контекста на методите на функциониране на дрехата като ритуален предмет в сферата на символичното мислене днес“*. Основната ѝ изследователска позиция е насочена към социалната интерпретация в съвременността, както и към смисловата промяна в ритуалните практики. Тук се позовавам на Мирча Елиаде, който отбелязва по повод символите и символиката, че *„...те могат да променят облика си, но функцията им си остава все същата. Трябва само да се свалят новите им маски“* (*Образи и символи*, С., 2003, с. 14)

Любопитен е и текстът на статията „Пейзаж от Бокер“ на Пол Синяк“. Тази езкизна рисунка в смесена техника е правена след емблематичните работи на Синяк. В нея, по думите на авторката, леките мазки на четката, както и съзнателно търсената прозрачност на тона, дематериализират образа и отраженията на предметите, *„дистанцират ги от наблюдаващия в едно далечно и неопределено пространство и им придават нещо витаещо и нереално“*.

Смятам, че представените хабилитационни трудове и на двете кандидатки в конкурса покриват изискуемите от НАЦИД наукометрични показатели (точки), отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и на Правилника за развитие на академичния състав на ФНОИ, СУ.

След запознаване с представените в конкурса материали и от двата хабилитационни трудове, след анализ на съдържащи се в тях научни, художествени и методически приноси считам, че те безспорно са на необходимото ниво както като художествено, така и като научно развитие. От кандидатите само гл. ас. д-р Венцислава Христова Стоянова има опит в преподаването на дисциплината „Теория на художествения образ“, като и реализиран художествен опит (самостоятелни и общи изложби, различни фестивали, арт събития, уъркшоп и др.), което отговаря на нуждите на Катедра „Визуални изкуства“, ФНОИ, СУ „Св. Климент Охридски“. Резултатите показани от гл. ас. д-р Венцислава Стоянова в учебната, научноизследователската и художественотворческата дейност съответстват на специфичните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

В заключение предлагам на уважаемите членове на научното жури да изберат на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 8.2. (Теория на художествения образ) гл. ас. д-р Венцислава Христова Стоянова.

проф. д-р Бисера Вълева

06.06.2024 г.

София